

Co je NATO

Úvod do transatlantické aliance

Co je NATO?

■ Předmluva	5
■ Přehled	6
■ Reakce na změnu	11
■ Hlavní aktér v krizových situacích	17
■ Šíření bezpečnosti skrze partnerství	27
■ Pokračování v politice otevřených dveří	34
■ Novými schopnostmi proti novým hrozbám	37
■ Aliance způsobilá ke svému účelu	43

“

My, političtí představitelé NATO, jsme odhodláni pokračovat v obnově naší aliance tak, aby dokázala reagovat na bezpečnostní rizika a výzvy 21. století. [...] Tuto Alianci se daří rozvíjet jako zdroj naděje, protože je založena na našich společných hodnotách – svobodě jednotlivce, demokracii, lidských právech a právním státě – a protože naším společným základním a trvalým cílem je ochrana svobody a bezpečnosti členů NATO. Tyto hodnoty a cíle jsou univerzální a stálé a my jsme odhodláni je bránit naší jednotou, solidaritou, silou a odhodlaností.

Strategická koncepce NATO,
Lisabonský summit,
listopad 2010

”

Předmluva

„Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich, uplatňující právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu uznané článkem 51 Charty OSN, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru.“

Článek 5 Severoatlantické smlouvy
4. dubna 1949, Washington, DC

Stěžejním posláním Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO) je chránit svobodu a bezpečnost svých členů politickými i vojenskými prostředky. NATO spojuje 28 členských států z Evropy a Severní Ameriky, které vzájemně spolupracují a konzultují v oblasti bezpečnosti a obrany. Tím NATO vytváří jedinečnou transatlantickou vazbu pro politickou a bezpečnostní spolupráci.

Ačkoliv se od založení NATO v roce 1949 mnohé změnilo, zůstává aliance zásadním a jedinečným zdrojem stability v nepředvídatelném geopolitickém prostředí. Členové NATO v současnosti čelí mnohem širšímu spektru bezpečnostních problémů než v minulosti. Hrozby, jakými jsou šíření zbraní hromadného ničení (ZHN) a technologií balistických raket, kybernetické útoky či terorismus, neznají hranic. NATO v minulosti rovněž obdrželo žádosti o to, aby pomohlo ochránit civilní obyvatelstvo proti násilí ze strany svých vlád.

V důsledku těchto hrozeb vyvíjí NATO nezbytné prostředky k tomu, aby mohlo rychle reagovat i na ty nejnáročnější a nejsložitější krize. Aliance modernizuje své obranné schopnosti i schopnosti odstrašení, přičemž prosazuje komplexní přístup k řešení krizí, který zahrnuje politické, civilní i vojenské nástroje. NATO se rovněž zaměřuje na bezpečnostní spolupráci s množstvím partnerů, zemí a mezinárodních organizací.

Zatímco se vyvíjí povaha hrozeb pro členské státy i způsoby, jak aliance na tyto hrozby reaguje, tak hlavní pilíře NATO – solidarita, dialog a spolupráce – zůstávají věrné zásadám Washingtonské smlouvy. Jakožto politická a vojenská aliance je NATO také společenským sdílených zájmů a hodnot. Díky tomu, že spojenci vzájemně konzultují na společném fóru, uznávají stejné zásady a společně jednají, jsou členské země aliance bezpečnější a aliance jako celek zároveň účinnější.

V této publikaci uvedené odkazy na Bývalou jugoslávskou republiku Makedonii jsou označeny hvězdičkou (*), která odkazuje na následující poznámku: „Turecko uznává Republiku Makedonii pod jejím ústavním názvem.“

■ Přehled

Co je NATO?

NATO je politickou a vojenskou aliancí, jejímiž hlavními cíli jsou kolektivní obrana jejích členů a zachování demokracie a míru v oblasti severního Atlantiku. Hlasy všech 28 členských zemí jsou si rovny, rozhodnutí v alianci musejí být jednomyslná a konsenzuální. Členové musejí uznávat základní hodnoty, na kterých je aliance postavena, tj. demokracii, dodržování lidských práv a právním státu.

NATO má své vojenské a politické ústředí a integrovanou strukturu vojenského velení. Ale jen velmi málo jednotek a prostředků přímo patří samotné alianci. Většina sil zůstává pod přímým velením a řízením svých států do té doby, než se členské země dohodnou, že je použijí k plnění aliančních úkolů.

Kdo je NATO?

Členy aliance jsou tyto země:

Albánie, Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Francie, Chorvatsko, Island, Itálie, Kanada, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Německo, Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené státy americké, Španělsko, Turecko a Velká Británie.

Summit NATO v Lisabonu 2010 – © NATO

Kdo jsou partneři NATO?

NATO buduje stále rostoucí síť partnerských zemí.

Aliance pro své členské a partnerské země představuje jedinečnou platformu, kde spolu mohou konzultovat bezpečnostní otázky, a budovat tak vzájemnou důvěru a předcházet konfliktům. Skrze praktickou spolupráci a multilaterální iniciativy reagují spojenci a partneři na nové bezpečnostní problémy společně.

Partnerské země spolupracují s aliancí na základě svých konkrétních zájmů a požadavků. Ačkoli se účastní diskuse a poskytují cenné politické a vojenské příspěvky, na rozdíl od členských zemí se nemohou podílet na rozhodování.

Partnerství NATO zahrnují nejen státy v euroatlantické oblasti, Středomoří a Perském zálivu, ale i země tak vzdálené, jako jsou Austrálie, Japonsko, Jižní Korea, Nový Zéland, Irák, Afghánistán, Mongolsko či Pákistán.

Kromě toho NATO spolupracuje s celou řadou mezinárodních organizací, včetně OSN a EU.

Co NATO dělá?

NATO zajišťuje tři základní úkoly:

- kolektivní obranu,
- řešení krizí a
- bezpečnost ve spolupráci s partnery.

Aliance je odhodlána chránit své členy politickými i vojenskými prostředky. Prosazuje demokratické hodnoty a usiluje o mírové řešení konfliktů. Pokud diplomatické úsilí selže, má aliance potřebné vojenské schopnosti k zahájení operací na kolektivní obranu a na řešení krizí, ať už sama, nebo ve spolupráci s partnerskými zeměmi a mezinárodními organizacemi.

Mise Mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil (International Security Assistance Force – ISAF) v Afghánistánu je nyní hlavní prioritou aliance. Úkolem sil ISAF je pomáhat vládě Afghánské islámské republiky vykonávat její moc v celé zemi a zároveň napomáhat tvorbě stabilního a bezpečného prostředí pro rekonstrukci a rozvoj.

Lord Ismay
1952–1957

Paul-Henri Spaak
1957–1961

Dirk U. Stikker
1961–1964

Manlio Brosio
1964–1971

Joseph Luns
1971–1984

Lord Carrington
1984–1988

Kromě ISAF vede NATO další čtyři mise a operace:

- Od června roku 1999 vede NATO operaci na podporu míru v Kosovu.
- Plavidla aliance hlídají ve Středozemním moři a monitorují námořní dopravu s cílem zabránit teroristické činnosti.
- Aliance pomáhá v boji proti námořnímu pirátství v Adenském zálivu a u Somálského poloostrova.
- Na žádost Africké unie (AU) poskytuje NATO pomoc misi AU v Somálsku a podporu při budování schopností pro dlouhodobé mírové mise.

Kromě operací a misí se NATO se spojenci a partnery angažuje v mnoha dalších činnostech, jako jsou obranné a politické reformy, vojenské plánování a cvičení, vědecká spolupráce a výzkum, sdílení informací nebo humanitární pomoc.

Jak NATO funguje?

Hlavním politickým rozhodovacím orgánem aliance je Severoatlantická rada (NAC). Severoatlantická rada a soustava výborů poskytují spojencům rámec pro konzultace, spolupráci a plánování ohledně mnohonárodních politických a vojenských aktivit.

Rada zasedá každý týden na úrovni velvyslanců členských zemí, popřípadě častěji, pokud je to nutné. Pravidelná zasedání Rady probíhají také na úrovni ministrů zahraničních věcí nebo obrany. Každý rok nebo dva pořádá aliance svůj summit, na kterém hlavy států a vlád rozhodují o strategických otázkách týkajících se NATO. Pravidelná zasedání se také konají se zástupci partnerských zemí NATO.

V hlavním sídle NATO v Bruselu má každá členská země svého stálého zástupce v hodnosti velvyslance. Velvyslance v jeho práci podporuje ještě národní delegace složená z diplomatů a obranných poradců, kteří se sami účastní zasedání výborů nebo zajišťují účast národních expertů.

V alianci je respektována suverénita každého členského státu a konečné rozhodnutí musí mít podporu všech zemí. Kvůli tomu se v NATO rozhoduje jednomyslně, z čehož vyplývá, že si přijetí důležitých rozhodnutí často vyžaduje předchozí rozsáhlé konzultace. Díky tomuto postupu je zajištěno, že když se NATO rozhodne k akci, všichni spojenci za tímto rozhodnutím stojí.

Manfred Wörner
1988–1994

Willy Claes
1994–1995

Javier Solana
1995–1999

The Rt. Hon. Lord
Robertson of Port Ellen
1999–2003

Jaap de Hoop
Scheffer
2004–2009

Anders Fogh
Rasmussen
2009–

Politická hlediska těchto rozhodnutí realizuje civilní ústředí NATO v Bruselu v Belgii. Vojenské aspekty uvádí do praxe Vojenský výbor NATO, pod politickým dohledem Rady. Vojenský výbor svou činnost úzce koordinuje se dvěma strategickými velitelstvími NATO – Velitelstvím spojeneckých sil pro operace ve Vrchním velitelství spojeneckých sil v Evropě (SHAPE), sídlícím nedaleko Monsu v Belgii a Velitelstvím spojeneckých sil pro transformaci, které se nachází v Norfolku ve státě Virginia v USA.

NATO má svého generálního tajemníka, který je do funkce jmenován přibližně na čtyři roky. Jde o vysokého politického představitele jedné z členských zemí. Generální tajemník řídí zasedání Severoatlantické rady a jiných důležitých orgánů NATO, pomáhá dosahovat konsensu mezi členskými zeměmi a je zároveň hlavním mluvčím aliance. Při každodenním řízení aliance jej podporuje mezinárodní sekretariát expertů a úředníků ze všech členských zemí NATO.

Současným generálním tajemníkem NATO je Anders Fogh Rasmussen, bývalý předseda vlády Dánska.

“

Když jsem se ujal funkce generálního tajemníka NATO, nemohl jsem v našem ústředí dokonce ani přijímat velvyslance žádné ze zemí střední a východní Evropy. Naše státy byly protivníky, i když naše národy tento pocit nepřátelství nesdílely. O tři a půl roku později zde sedíme kolem stejného stolu a oslavujeme zahajovací zasedání Severoatlantické rady pro spolupráci. Pokud kdy byly dějiny svědkem zásadního obratu, pak přesně tato událost je tím okamžikem. Tedy okamžikem nejen vysoké symbolické, ale i navýsost praktické hodnoty. Po našem dnešním zasedání už Evropa nebude stejná jako dřív.

Manfred Wörner
Generální tajemník NATO (v letech 1988–1994)
21. prosince 1991

”

■ Reakce na změnu

Vznik aliance

V roce 1949, když začal sílit ideologický konflikt mezi Východem a Západem, podepsalo deset zemí západní Evropy, Spojené státy americké a Kanada Severoatlantickou dohodu. Jejím hlavním cílem bylo vytvořit koalici vzájemné pomoci jako odpověď na riziko, že by Sovětský svaz usiloval o rozšíření svého vlivu, jež získal ve státech východní Evropy, i na další části starého kontinentu.

V té době se zpustošená Evropa ještě zotavovala z hrůz druhé světové války. V letech 1947–1952 poskytl americký Marshallův plán finanční prostředky ke stabilizaci ekonomické situace států západní Evropy. Respektováním zásady kolektivní obrany doplnilo NATO tento proces tím, že pomáhalo zajistit bezpečné prostředí, nezbytné pro rozvoj demokracie a pro hospodářský růst. Podle slov tehdejšího prezidenta USA Harryho S. Trumana byly Marshallův plán a NATO „dvě půlky jednoho ořechu“.

Na počátku padesátých let eskaloval vývoj mezinárodní situace vypuknutím války v Koreji. Tato válka potvrdila obavy Západu z expanzivních záměrů Sovětského svazu. Členské státy proto zesílily své úsilí o zdokonalení vojenských a civilních struktur potřebných k realizaci závazku společné obrany. Přítomnost severoamerických ozbrojených sil na evropském území, které tam byly rozmístěny na žádost západoevropských vlád, pomohla odradit Sovětský svaz od agrese. Postupně k alianci přistupovaly další státy.

Západní Evropa a Severní Amerika díky ochrannému deštníku aliance brzy dosáhly bezprecedentní úrovně stability, která položila základy pro evropskou hospodářskou spolupráci a integraci.

Pád Berlínské zdi – 9. listopadu 1989 – © Sue Realm

Konec studené války

Během studené války byly role a účel NATO jasně definovány existencí sovětského nebezpečí. Na počátku devadesátých let však byla Varšavská smlouva rozpuštěna a Sovětský svaz se rozpadl. Oslovením bývalých nepřátel a návrhem na spolupráci k udržování bezpečnosti NATO aktivně přispělo k ukončení rozdělení Evropy na Východ a Západ. Tato zásadní změna v přístupu byla zakotvena v nové strategické koncepci NATO z listopadu 1991, která přijala širší bezpečnostní rámec.

Po zániku tradičních nepřátel se někteří političtí pozorovatelé domnívali, že nutnost existence NATO rovněž pominula a že budoucí náklady na obranu a vojenské investice mohou být radikálně sníženy. Mnoho členských zemí NATO začalo redukovat obranné výdaje, některé až o 25 %.

Brzy se ukázalo, že s koncem studené války sice možná zmizelo nebezpečí vojenské invaze, nicméně v některých částech Evropy začala sílit nestabilita. V bývalé Jugoslávii a v některých částech bývalého Sovětského svazu vypukly četné regionální konflikty, často vyvolávané etnickým napětím, které hrozily dalším šířením.

Teď, když studená válka skončila,
už před námi nestojí jedna
všezahrnující hrozba,
ale celé množství nových
nebezpečí a hrozeb.

Javier Solana
Generální tajemník NATO (v letech 1995–1999)
25. ledna 1999

V zájmu zachování míru a stability v Evropě a prevence eskalací regionálních ohnisek napětí bylo třeba vypracovat nové formy politické a vojenské spolupráce. NATO proto vytvořilo nové mechanismy pro euroatlantickou bezpečnostní spolupráci se zeměmi, jež nebyly jeho členy. Aliance rovněž provedla významné interní reformy za účelem adaptace vojenských struktur a schopností na nové úkoly. Vedle svého tradičního úkolu kolektivní obrany se aliance brzy začala angažovat v řešení krizových situací a rozvíjet partnerství s různými zeměmi a organizacemi, s nimiž spolupracuje na poli bezpečnosti.

Vlajka na památku obětí teroristických útoků 11. září – © Paola Sansao

NATO se rychle přizpůsobilo bezpečnostnímu prostředí po skončení studené války. Během několika málo let začalo podnikat první operace mimo své území, a to na podporu mezinárodního úsilí ukončit konflikt na západním Balkánu. Svou první operaci na udržení míru v Bosně a Hercegovině uskutečnilo NATO v prosinci 1995. O čtyři roky později provedla aliance leteckou operaci s cílem pomoci zabránit násilnému útlaku obyvatel Kosova a rovněž tam rozmístila své mírové jednotky.

11. září 2001

Strategická koncepce NATO z roku 1999 zohledňovala poznatky z nových aliančních misí, změny v bezpečnostním prostředí po skončení studené války a princip spolupráce při zajišťování bezpečnosti. Koncepce charakterizovala budoucí hrozby jako „mnohosměrné a často těžko předvídatelné“. Zanedlouho daly dějiny předvídavosti spojenců zapravdu.

11. září 2001 teroristé využili civilních letadel jako zbraní hromadného ničení a zaútočili na cíle v USA. Otřesná brutalita útoků a použité prostředky poukázaly na zranitelnost otevřených a demokratických společností vůči nové formě asymetrického boje. Následující den, a to vůbec poprvé v historii NATO, aktivovali spojenci článek 5 Was-

hingtonské smlouvy o kolektivní obraně. Tímto stvrdili, že útok na jednoho z nich znamená útok na všechny členské státy aliance.

Aliance následně přijala opatření na podporu USA. Brzy byla ve východní části Středozemního moře nasazena plavidla za účelem kontroly lodí podezřelých z teroristické činnosti. Tato mise pokračuje i v současné době pod názvem Active Endeavour (Aktivní úsilí) a pokrývá celé Středozemní moře.

Mezi další přijatá opatření rovněž patřilo nasazení sil jednotlivých spojenců v Afghánistánu na podporu Američany vedené operace proti teroristické skupině al-Káida, která nese odpovědnost za útoky 11. září, a proti Tálibánu, represivnímu režimu poskytujícímu těmto teroristům útočiště. Od srpna roku 2003 pak aliance vede v Afghánistánu mírovou misi ISAF (International Security Assistance Force, Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly).

Na následujících summitech v Praze (2002) a Istanbulu (2004) NATO urychlilo svou transformaci v dynamickou alianci se schopnostmi provádět operace mimo své tradiční území.

Plavidla alianční operace Active Endeavour (Aktivní úsilí) – © NATO

Nové bezpečnostní hrozby

Vedoucí představitelé NATO brzy došli k závěru, že kromě hrozby mezinárodního terorismu se objevují i další rizika s významným globálním dopadem, která mohou mít vliv na budoucí roli a úkoly aliance. K těmto problémům se řadí např. ekonomický, technologický a geopolitický vývoj či otázky životního prostředí.

Nekonvenční bezpečnostní hrozby, kterým bude aliance čelit v 21. století, jsou zdůrazněny v aktuální Strategické koncepci NATO, přijaté na summitu v Lisabonu v listopadu 2010.

Za prvé, šíření jaderných zbraní, jiných zbraní hromadného ničení a jejich nosičů je hrozbou s nedozírnými důsledky pro celosvětovou stabilitu a prosperitu.

Za druhé, terorismus představuje přímou hrozbu pro bezpečnost občanů zemí NATO a pro mezinárodní stabilitu a prosperitu v širším smyslu, zejména pokud teroristé získají jaderné, chemické, biologické nebo radiologické zbraně.

Za třetí, nestabilita nebo konflikt mimo hranice NATO mohou přímo ohrozit bezpečnost aliance podporováním extremismu, terorismu a přeshraničních nezákonných aktivit, jakými jsou pašování zbraní, narkotik a lidí.

Za čtvrté, kybernetické útoky jsou čím dál častější a organizovanější a jimi způsobené škody jsou nákladnější. Původci těchto útoků mohou být cizí armády a zpravodajské služby, organizovaní zločinci, teroristé či extrémistické skupiny. Obavy budí rovněž laserové zbraně a technologie, které ohrožují přístup do kosmu.

Kromě toho jsou všechny země stále závislejší na klíčových komunikačních a přepravních trasách, které jsou životně důležité pro mezinárodní obchod, energetickou bezpečnost a prosperitu. S tím, jak se po světě přepravuje stále větší podíl globální produkce, je zásobování energiemi vystaveno většímu nebezpečí.

Zásadní otázky životního prostředí a dosažitelnosti zdrojů, jakými jsou např. zdravotní rizika, změna klimatu, nedostatek vody či rostoucí poptávka po energiích, budou rovněž ovlivňovat budoucí bezpečnostní prostředí, s potenciálně velkým dopadem na plánování a operace NATO.

A konečně nelze opomenout zdánlivě zapomenuté konvenční hrozby, jež se znovu objevují. Mnoho oblastí a zemí získává moderní vojenské schopnosti s těžko předvídatelnými dopady pro euroatlantickou a mezinárodní bezpečnost. Šíření balistických raket představuje zvláště nebezpečnou hrozbu.

Strategická koncepce NATO z roku 2010 uvádí, že aliance by měla být schopna bránit své členské země před novými hrozbami a měla by zvládnout i ty nejnáročnější krize. Když se nepodaří konfliktu zabránit,

musí být aliance připravena zvládnout ozbrojený střet. Po skončení konfliktu musí NATO pomáhat s vytvářením dlouhodobých podmínek pro mír a bezpečnost.

Podpora vědecké spolupráce

Jedním z hlavních cílů aliančního programu Věda pro mír a bezpečnost (Science for Peace and Security, SPS) je nacházet nové způsoby jak reagovat na vznikající bezpečnostní hrozby.

Tento program je nástrojem aliance k posilování spolupráce a dialogu se všemi partnery zaměřeným na civilní vědu a inovace. Smyslem programu je přispívat k plnění základních cílů NATO a zaměřit se na prioritní oblasti pro dialog a spolupráci, jak jsou uvedeny v nové politice partnerství.

Priority výzkumu jsou spojeny se strategickými cíli NATO a zaměřují se na podporu operací NATO a na posilování obrany proti terorismu a dalším bezpečnostním hrozbám. Projekty v rámci tohoto programu řeší například otázky odhalování výbušnin, fyzické ochrany proti chemickým, biologickým, radiologickým a jaderným prostředkům, připravenosti na nouzové situace, kybernetické ochrany nebo bezpečnosti životního prostředí.

Program SPS, založený v padesátých letech původně pod názvem Vědecký program NATO, dnes nabízí granty pro společné projekty, kurzy a výuku pro vědce z členských a partnerských zemí NATO.

“

Rozhodování
o nasazení vojenské síly
není nikdy jednoduché.

Nicméně rychlé
a obezřetné použití síly
může často zabránit
zhoršení krize.

Anders Fogh Rasmussen
Generální tajemník NATO
30. května 2011

”

■ Hlavní aktér v krizových situacích

NATO nemůže čelit problémům 21. století samo. Z operací vedených NATO vyplývá ponaučení, že vojenské prostředky samy o sobě nejsou pro řešení krizí a konfliktů dostatečné.

Aliance pomáhá vytvořit komplexní politický, hospodářský a vojenský přístup ke zvládání krizí. Tento přístup v sobě zahrnuje stabilizační a rekonstrukční úsilí za spolupráce s velkým počtem aktérů, včetně nevládních a mezinárodních organizací jako např. Organizace spojených národů, Evropská unie či Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. NATO posiluje svou politickou spolupráci s partnerskými zeměmi při řešení všech stádií krize – před ní, v jejím průběhu i po ní.

Pro větší účinnost při zvládání nejrůznějších krizí zvažuje NATO využití širšího spektra nástrojů. Mezi tato opatření patří vytvoření malé civilní kapacity pro řešení krizí, zesílení integrovaného civilně-vojenského plánování a lepší výcvik místních sil v krizových oblastech.

Na pěti misích a operacích, které aliance v současnosti vede na třech kontinentech, se podílí zhruba 140 000 vojáků. Jde o operace na řešení krizí a podporu míru v Afghánistánu a na Balkáně, protiteroristickou operaci ve Středozemním moři, protipirátskou operaci v Adenském zálivu a podpůrnou misi pro Africkou unii.

Studenti Afghánské
národní policie
veřejného pořádku stojí
seřazení při přípravě
na promoci – © ISAF

Afghánistán

Okamžitě po útocích z 11. září 2001 zahájily USA v Afghánistánu protiteroristickou operaci Trvalá svoboda (Enduring Freedom) s cílem zbavit represivní režim Tálibánu moci v zemi. Tento režim poskytoval útočiště teroristické skupině al-Káida, která je za útoky zodpovědná.

Vznikl však vážný problém, neboť afghánské bezpečnostní síly nebyly schopny samy stabilizovat situaci v zemi. Proto byla v prosinci 2001 svolána do Bonnu konference, jejíž závěry požadovaly od OSN schválení kontingentu ozbrojených sil za účelem zřízení a výcviku afghánských bezpečnostních sil. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1386 z 20. prosince 2001 uložila vybudovat Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly (ISAF) a jejich rozmístění v Kábulu a v jeho okolí.

Původně nebyly síly ISAF misí ani aliance, ani OSN, ale koalici sil zemí ochotných se do operace zapojit, nasazených pod mandátem Rady bezpečnosti OSN. V srpnu 2003 se aliance ujala strategického velení, řízení a koordinace této mise a v Kábulu bylo zřízeno hlavní velitelství ISAF. Cílem mise ISAF je pomoci afghánské vládě vytvořit bezpečné prostředí v zemi a snažit se tak zamezit tomu, aby ozbrojení extrémisté plánovali další útoky a využívali Afghánistán jako své útočiště.

Ke konci roku 2003 čítaly jednotky ISAF něco pod 10 000 osob a jejich mandát byl omezen na hlavní město Kábul a přilehlé oblasti. Postupně byl tento mandát rozšířen na celé území Afghánistánu. Vypuknutí Tálibánem podníceného povstání však tyto úkoly komplikovalo. Odpovědí spojenců bylo navyšování počtů jednotek ISAF na současných více než 130 000 z 50 zemí.

Nové souhrnné civilně-vojenské protipovstalecké úsilí se snaží izolovat extrémisty budováním vztahů s afghánským obyvatelstvem a vládou. Tato nová strategie se uplatňuje od počátku roku 2010 a již dokázala zvrátit iniciativu povstalců v mnoha oblastech. Strategie ISAF na ochranu místního obyvatelstva snížila počet náhodných civilních obětí i přes to, že Tálibán si civilní obyvatelstvo stále vybírá za svůj cíl.

S tím jak schopnosti a počet afghánských bezpečnostních sil roste, ujímají se čím dál častěji iniciativy při provádění bezpečnostních operací. V důsledku toho se role NATO a ISAF postupně vyvíjí a důraz se posouvá od bojů k podpoře. Toto předávání vedoucí role v bezpečnosti na afghánské složky bylo zahájeno na počátku roku 2011 s tím, že od poloviny roku 2013 by ve všech částech země měl již začít přechod k odpovědnosti za bezpečnost na afghánské síly. Na summitu

Voják americké armády
a afghánský chlapec
ve vesnici
Rajan Qala – © ISAF

v Chicagu v květnu 2012 alianční představitelé potvrdili, že ISAF bude postupně snižovat své počty s cílem dokončit svou misi ke konci roku 2014.

Aliance úzce spolupracuje s afghánskou vládou a ostatními mezinárodními organizacemi a aktéry na zbývajících úkolech. Mezi ně patří dlouhodobé budování Afghánských národních bezpečnostních sil, upevňování afghánské demokracie, přísnější opatření proti korupci a obchodu s drogami a mírová reintegrace bývalých povstalců do společnosti. Stažení sil ISAF do konce roku 2014 nebude znamenat konec podpory NATO Afghánistánu. Na summitu v Chicagu bylo dohodnuto, že aliance bude i následně pomáhat afghánským bezpečnostním silám, včetně výcviku a poradenství. Dlouhodobé part-

nerství mezi NATO a Afghánistánem, formalizované na summitu v Lisabonu v roce 2010, trvat nadále.

Balkán

Operace NATO v Afghánistánu staví na zkušenostech získaných v mírových a stabilizačních operacích na Balkáně. V důsledku rozpadu bývalé Jugoslávie, který začal v roce 1991, intervenovaly ozbrojené síly NATO s cílem odvrátit nebo zastavit konflikt v roce 1995 v Bosně a Hercegovině, v roce 1999 v Kosovu a v roce 2001 v Bývalé jugoslávské republice Makedonii*.

Bosna a Hercegovina

NATO se v Bosně a Hercegovině začalo angažovat v roce 1992. V říjnu tohoto roku začaly alianční letouny včasné výstrahy (AWACS) monitorovat operace na podporu rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 781, která nad Bosnou a Hercegovinou ustanovila bezletovou zónu. Později začaly NATO a Západoevropská unie vynucovat sankce a zbraňové embargo podle rezoluce RB OSN č. 787.

V srpnu a září 1995 prováděly členské země NATO letecké operace proti jednotkám bosenských Srbů. Tyto akce donutily vedoucí představitele bosenských Srbů přijmout mírové urovnání. Mírové jednotky IFOR (Implementation Force) pod

**Afghánský lid je středobodem
naší mise – a tak to musí zůstat
ve všem, co v Afghánistánu
děláme a říkáme.**

Admirál James G. Stavridis
Vrchní velitel spojeneckých sil NATO v Evropě (SACEUR)
29. listopadu 2010

Belgický příslušník SFOR hovoří s místním obyvatelem během hlídky v Bosně a Hercegovině – © Ministerstvo obrany Belgie

vedením NATO dorazily do Bosny a Hercegoviny v prosinci 1995, aby realizovaly vojenské aspekty mírové dohody.

Síly IFOR byly v prosinci 1996 nahrazeny Stabilizačními silami (Stabilization Force – SFOR). Do jednotek SFOR přispívalo 43 zemí jak z NATO, tak z celého světa, včetně Ruska. Také díky přítomnosti SFOR se mohl milion válečných utečenců vrátit do svých domovů. Zlepšování bezpečnostní situace umožnilo postupně snížit počty jednotek SFOR z původních 60 000 na 7 000 osob.

Musíme stavět na mimořádné spolupráci mezi OSN a SFOR v Bosně a Hercegovině, abychom dále zdokonalovali kombinaci síly a diplomacie, která je klíčem k míru jak na Balkáně, tak kdekoli jinde. Úspěch této Aliancí vedené mise s mandátem OSN je určitě modelem pro naše snahy i do budoucna.

Kofi Annan
Generální tajemník OSN (v letech 1997–2006)
28. ledna 1999

Dne 2. prosince 2004 byla mise SFOR úspěšně ukončena a NATO předalo zodpovědnost za udržování míru jednotkám Evropské unie. Tato operace pokračuje dodnes s podporou NATO.

Kosovo

Vojenský zásah aliance v Kosovu byl postaven na zkušenostech z Bosny a Hercegoviny. Aliance si zejména uvědomila, že úspěch jakéhokoliv úsilí na udržení míru je závislý na těsné spolupráci s mezinárodními organizacemi. Před intervencí v Kosovu NATO úzce spolupracovalo s Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě na monitorování situace a krizovém plánování a zároveň tlačilo na jugoslávský režim, aby dostal mezinárodním požadavkům a přestal s násilným utlačováním převážně etnického albánského obyvatelstva.

V březnu 1999 se aliance rozhodla zahájit leteckou operaci proti vojenským a polo-vojenským strukturám jugoslávské vlády zodpovědným za represe. Toto rozhodnutí bylo přijato až poté, co mírová jednání opět neuspěla a byly vyčerpány všechny ostatní možnosti.

Letecká operace trvala celkem 78 dní a vyústila v ukončení všech vojenských operací účastníků konfliktu, stažení

Nizozemský příslušník
KFOR uklidňuje napětí
během konfliktu
v Kosovu – © NATO

Uprchlíci z Kosova v táboře NATO v Bývalé
jugoslávské republice Makedonie* – © NATO

jugoslávské armády, srbské policie a polovojských jednotek z Kosova, dohodu o přítomnosti mezinárodních ozbrojených sil v Kosovu, dohodu o bezpodmínečném a bezpečném návratu uprchlíků a vysídlených osob a ujištění o ochotě všech zúčastněných stran angažovat se ve prospěch politické dohody o Kosovu.

Mandát aliančních jednotek KFOR (Kosovo Force) je založen na Vojensko-technické dohodě, podepsané příslušnými veliteli NATO a jugoslávské armády, a na Rezoluci č. 1244 Rady bezpečnosti OSN z června 1999. KFOR byl pověřen, aby bránil obnoveným projevům nepřátelství, vytvořil bezpečné prostředí a demilitarizoval Kosovskou osvobozenickou armádu. V zájmu vybudování stabilního prostředí pro budoucí rozvoj Kosova navíc jednotky KFOR pomáhají mezinárodnímu humanitárnímu úsilí a spolupracují s mezinárodními civilními misemi v Kosovu.

Původně tvořilo síly KFOR kolem 50 000 mužů a žen z členských zemí NATO a z partnerských zemí pod jednotným velením a řízením. Po jednostranném prohlášení nezávislosti Kosova dne 17. února 2008 NATO potvrdilo, že původní mandát KFOR zůstává nezměněn a že mírové jednotky zůstanou v Kosovu na základě rezoluce RB OSN č. 1244, dokud Rada bezpečnosti nerozhodne jinak.

Na základě zlepšující se bezpečnostní situace NATO postupně upravilo postavení KFOR na „odstrašující“ jednotky. To znamená menší jednotky, které se spíše než na celkový počet osob spoléhají na flexibilitu a zpravodajské informace.

O rychlosti a míře snižování počtů KFOR se rozhoduje na základě vývoje bezpečnostní situace v Kosovu. V roce 2012 čítaly jednotky KFOR 5 500 osob. V případě potřeby lze nasadit připravené záložní jednotky, tak jako v srpnu 2011, kdy bylo nasazeno na 600 vojáků. Ti pomohli zajistit bezpečnost na severu Kosova při střetech vyvolaných spory o cla.

Bývalá jugoslávská republika Makedonie*

V srpnu roku 2001 požádal prezident Bývalé jugoslávské republiky Makedonie* alianci o pomoc při odzbrojování skupin etnických Albánců. Představitelé aliance souhlasili, avšak za podmínky, že vláda ve Skopje obnoví určitá práva menšin. Za zprostředkování zvláštních vyslanců různých zemí a mezinárodních organizací včetně NATO dosáhli zástupci vlády a albánské komunity politické dohody. Tato dohoda otevřela prostor pro nasazení 3 500 příslušníků ozbrojených sil NATO k 30ti denní misi na dobrovolné odzbrojení etnických Albánců. Tímto byly položeny základy pro usmíření a rekonstrukci v zemi.

Kanadský bojový letoun během operace NATO v Libyi – © Ministerstvo obrany Kanady

Jednotky NATO v zemi na žádost tamní vlády zůstaly, aby poskytovaly ochranu pozorovatelům Evropské unie a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, a to až do konce března roku 2003, kdy tuto misi převzala Evropská unie.

KFOR v současnosti zůstává jedinou početnější silou aliance rozmístěnou na Balkáně, ačkoliv NATO udržuje svá velitelství v Sarajevu i ve Skopje, aby pomáhalo hostitelským zemím s obrannými reformami.

V průběhu let se politika NATO na Balkáně posunula od udržování míru a zvládání krizí k budování partnerství a podpoře euroatlantické integrace zemí regionu. V souladu se svou politikou otevřených dveří přivítalo NATO do svých řad několik států regionu, zatímco některé další jsou kandidáty na členství (viz strana 34).

Libye

V roce 2011 provedla aliance v Libyi sedmiměsíční operaci na ochranu civilního obyvatelstva před útoky nebo před jejich hrozbou. Po rozsáhlých a systematických útocích režimu libyjského vůdce Kaddáfího na civilní obyvatelstvo a prodemokratické protestující, které následovaly

po vypuknutí lidového povstání v Libyi na jaře 2011, přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluce č. 1970 a 1973. Tyto rezoluce mimo jiné požadovaly uvalení zbraňového embarga a zřízení bezletové zóny. Rezoluce 1973 navíc zmocnila členské státy a regionální organizace, aby podnikly „všechna nezbytná opatření“ na ochranu civilního obyvatelstva před hrozbou útoku. Mezinárodní koalice začala brzy tento mandát Rady bezpečnosti uplatňovat.

V březnu 2011 spojenci v NATO rozhodli, že převezmou všechny vojenské operace pod mandátem OSN týkající se Libye. Cílem alianční operace Unified Protector (Jednotný ochránce) je implementovat všechny vojenské aspekty rezolucí RB OSN č. 1970 a 1973. Spojenci rychle přistoupili k vynucování zbraňového embarga a bezletové zóny podle zmíněných rezolucí a začali podnikat další opatření na ochranu civilního obyvatelstva, na něž bylo útočeno nebo jemuž útok hrozil.

K vynucování zbraňového embarga hlídala plavidla a letouny NATO v oblastech přístupu k libyjským teritoriálním vodám. NATO prověřovalo námořní provoz v oblasti a oddělovalo legitimní obchodní nebo humanitární dopravu od podezřelých plavidel, která vyžadovala

Hlídkování ve Středozemním moři – © Námořní síly Itálie

blíží kontrolu. Pokud byly nalezeny zbraně, související materiály nebo nájemní bojovníci, plavidlu a jeho posádce bylo možné zabránit v další plavbě.

Za účelem ochrany civilního obyvatelstva provádělo NATO průzkumné, sledovací a informační operace, aby identifikovalo ty jednotky, které představovaly hrozbu pro libyjské obyvatelstvo. Námořní a vzdušné prostředky NATO pak mohly zaútočit na vojenské cíle na zemi, na moři nebo ve vzduchu. Síly Kaddáfího režimu byly postupně zredukovány do stavu, kdy již nemohly provádět svou činnost na celém území. Při svých útocích vynakládalo NATO maximální úsilí o to, aby nedošlo k ohrožení civilního obyvatelstva a infrastruktury a aby bylo možné distribuovat humanitární pomoc.

Jakmile to podmínky dovolily, ukončila Severoatlantická rada operaci NATO na ochranu civilního libyjského obyvatelstva, k čemuž došlo 31. října. Pád Kaddáfího režimu otevřel novou kapitolu v historii země. Spojenci vyjádřili svou ochotu podpořit prozatímní libyjské úřady formou asistence při reformách sektoru obrany a bezpečnosti, pokud o to aliance bude požádána a pokud by taková pomoc byla přínosná.

Středomoří

Operace Active Endeavour (Aktivní úsilí) zahájena v reakci na teroristické útoky z 11. září 2001 je námořní hlídkovou operací, prováděnou námořními silami NATO za účelem odhalování, odrazování a ochrany před teroristickou činností ve Středomoří. Jedná se vůbec o první operaci NATO podle článku 5 Washingtonské smlouvy. Plavidla NATO byla rozmístěna a začala hlídkovat ve východní části Středozemního moře již 6. října 2001. Vzhledem k úspěchu této operace bylo hlídkování rozšířeno počátkem roku 2003 až ke Gibraltarskému průlivu a v březnu 2004 na celé Středozemní moře. I když je operace zaměřena na aktivity související s terorismem, je díky ní posílena celková bezpečnost v oblasti Středozemního moře.

Adenský záliv

Stále častější pirátské útoky v Adenském zálivu a u pobřeží Somálského poloostrova ohrožují mezinárodní humanitární pomoc v Africe a narušují klíčové námořní cesty, které jsou kriticky důležité pro spojení a obchod v oblasti Indického oceánu.

Italský carabinieri cvičí
příslušníky irácké
federální policie
v Camp Dublin v Bagdádu
– © NATO

Letecký transport pro téměř 5 000 příslušníků mírových jednotek
AU – © NATO

Na základě požadavku generálního tajemníka OSN Pan Ki-Muna poskytuje NATO doprovod plavidlům s potravinovou pomocí OSN (UN World Food Programme) při tranzitu v nebezpečných vodách a od roku 2008 pomáhá posilovat bezpečnost v této oblasti prováděním protipirátských operací. V roce 2011 nasazovala aliance v rámci operace v průměru najednou 4–5 plavidel a 3 námořní hlídkové letouny. NATO v rámci své operace Ocean Shield (Oceánský štít) také nabízí výcvik pro země v této oblasti, aby si vybudovaly vlastní schopnosti boje s piráty. Činnost NATO probíhá v souladu s příslušnými rezolucemi RB OSN a aliance spolupracuje a koordinuje s námořními silami dalších států a aktérů.

Pomoc Iráku

Od roku 2004 do roku 2011 podporovala aliance iráckou vládu prostřednictvím Výcvikové mise NATO – Irák (NATO Training Mission – Iraq – NTM-I). NATO pomáhalo zemi zajistit si vlastní bezpečnost prostřednictvím výcviku příslušníků irácké armády, podpory budování bezpečnostních orgánů, koordinace dodávek vybavení darovaného jednotlivými členskými státy NATO a asistence při obranných reformách. Za dobu trvání výcvikové mise

bylo vycvičeno přes 5 200 důstojníků a poddůstojníků iráckých ozbrojených sil a kolem 10 000 policistů.

Spolupráce s Irákem probíhala v souladu s rezolucí RB OSN č. 1546, která vyzývá mezinárodní a regionální organizace k pomoci při zajišťování potřeb iráckého lidu na základě žádosti irácké vlády.

Ačkoliv mandát této mise skončil v prosinci 2011, NATO je i nadále odhodláno pokračovat v posilování schopností Iráku zajistit si vlastní bezpečnost a přispívat k bezpečnosti v regionu. Aliance a Irák v současné době rozvíjejí strukturovaný rámec spolupráce s cílem posílit strategický dialog a irácké schopnosti na poli bezpečnosti. Tato spolupráce probíhá mj. i prostřednictvím budování kapacit, výměn, vzdělávání a výcviku.

Podpora Africké unie

Od roku 2003 až do prozatímní dohody o příměří v únoru 2010 byli obyvatelé súdánské provincie Dárfúr obětmi kruté občanské války. Tento konflikt vyvolal humanitární krizi, která způsobila smrt desítek tisíců osob a vysídlení milionů obyvatel. Na žádost Africké unie (AU) začalo NATO od července 2005 podporovat misi AU v Súdánu a tato podpora trvala až do

Pákistán – Nizozemská zdravotní sestra uklidňuje malého chlapce, oběť zemětřesení – © NATO

31. prosince 2007, kdy byla mise ukončena. V lednu 2008 se tato mise stala smíšenou misí OSN-AU. NATO vyjádřilo svou připravenost zabývat se jakýmkoli dalšími žádostmi o podporu.

V Somálsku neexistuje účinná vláda již od roku 1991 a zemi dlouhá léta sužují boje soupeřících místních vůdců, hladomor a choroby. V červnu roku 2007 schválilo NATO žádost Africké unie o zajištění strategické letecké přepravy jejích mírových jednotek k výkonu Mise AU v Somálsku (AMISOM).

NATO rovněž poskytuje Africké unii na její žádost podporu v oblasti odborné přípravy pro dlouhodobé mírové operace AU, zvláště pak pro Africké pohotovostní síly (African Standby Force). NATO rovněž doprovází lodě pronajaté OSN na podporu AMISOM.

Asistence NATO je úzce koordinována s ostatními mezinárodními organizacemi – zvláště s Organizací spojených národů a Evropskou unií – a s partnerskými zeměmi.

Humanitární pomoc a pomoc při živelních pohromách

Alianční Euroatlantické koordinační středisko pro řešení situací při katastrofách (EADRCC) je uzlovým bodem s nepřetržitým provozem pro koordinaci činnosti členských a partnerských zemí při řešení následků katastrof. Centrum již řídilo nouzovou pomoc ve více než 45 naléhavých situacích, jakými byly např. záplavy, lesní požáry nebo následky zemětřesení.

Mezi podniknuté operace patřila např. pomoc Spojeným státům při zvládání následků hurikánu Katrina v srpnu 2005 nebo vyhovění žádosti pákistánské vlády o pomoc po ničivém zemětřesení v říjnu 2005 a po rozsáhlých záplavách v červenci 2010. Centrum má rovněž za úkol řešit odstraňování následků chemických, biologických, radiologických a jaderných útoků.

Centrum úzce spolupracuje s Úřadem OSN pro koordinaci humanitární činnosti, který má hlavní roli v koordinaci mezinárodní pomoci při řešení následků katastrof.

Posilování euroatlantické
bezpečnosti je nejlépe zajištěno
prostřednictvím široké sítě
partnerských vztahů
se zeměmi a organizacemi
z celého světa.
Tato partnerství významně
prakticky pomáhají Alianci
úspěšně plnit
její základní úkoly.

Strategická koncepce NATO 2010

Šíření bezpečnosti skrze partnerství

Od počátku devadesátých let buduje NATO síť partnerských vztahů s nečlenskými zeměmi v euroatlantické oblasti, Středomoří, Perském zálivu i v dalších částech světa. Tato partnerství poskytují rámec pro politický dialog a spolupráci na poli bezpečnosti a obrany. Jsou klíčová pro úspěch mnoha operací a misí, které NATO vede, a přispívají k prosazování hodnot, na kterých je aliance postavena.

Na Summitu v Lisabonu v roce 2010 byla zahájena reforma partnerské politiky NATO s cílem učinit dialog a spolupráci s partnerskými zeměmi ještě komplexnější, pružnější, účelnější a strategičtější. V dubnu 2011 byla nová partnerská politika přijata. Podle této nové strategie bude NATO moci posilovat spolupráci jak se stávajícími partnerskými zeměmi, tak i rozvíjet dialog a praktickou spolupráci s jakoukoliv zemí na světě, která s NATO sdílí zájem o mezinárodní mír a bezpečnost. Nová nabídka aliance partnerům zahrnuje více politických konzultací o bezpečnostních otázkách společného zájmu, přehlednější nabídku partnerských nástrojů a partneři se rovněž budou moci podílet na tvorbě strategií a rozhodování o operacích, do kterých přispívají.

Tento nový přístup nabízí všem zemím, které v rámci partnerských programů s NATO bilaterálně spolupracují – ať už partnerům z euroatlantické oblasti, Středomořského dialogu, Istanbulske iniciativy pro spolupráci nebo z dalších částí světa – možnost vytvořit Individuální program partnerství a spolupráce (Individual Partnership and Cooperation Programme). Všechny partnerské země mají při tvorbě svých programů přístup k novému „menu partnerství a spolupráce“. Tato nabídka zahrnuje kolem 1600 aktivit, od vojenské spolupráce a výcviku, obranných reforem a plánování, civilně-vojenských vztahů, přes přípravu a účast v operacích na řešení krizí a katastrof, až po spolupráci ve vědě a v otázkách životního prostředí. Partnerské země si samy vybírají své prioritní oblasti spolupráce podle vlastních potřeb a zájmů.

Prezident Ruské
federace Dmitrij
Medveděv a generální ta-
jemník NATO Anders Fogh
Rasmussen
přijíždějí na summit NATO
v Lisabonu 2010 – © NATO

Partneři v euroatlantické oblasti

Rada euroatlantického partnerství (Euro-Atlantic Partnership Council – EAPC) sdružuje všech 28 členských zemí aliance a 22 partnerských zemí do mnohonárodního fóra pro dialog, konzultace a spolupráci. Rada euroatlantického partnerství byla založena v roce 1997 a nahradila předchozí orgán s názvem Severoatlantická rada pro spolupráci (North Atlantic Cooperation Council – NACC), který vznikl ihned po ukončení studené války, v prosinci 1991.

Členské země EAPC zasедají každý měsíc na úrovni velvyslanců, pravidelně na úrovni ministrů a příležitostně také na nejvyšší úrovni na summitech NATO. Partneři si pravidelně vyměňují názory na aktuální politické a bezpečnostní otázky, jakými jsou např. situace v Afghánistánu nebo v Kosovu, kam partnerské země přispívají do operací pod vedením NATO.

Euroatlantická rada partnerství poskytuje široký multilaterální politický rámec pro bilaterální vztahy NATO s partnerskými zeměmi v rámci programu Partnerství pro mír (Partnership for Peace – PfP), který vznikl v roce 1994. Partnerství pro mír je založeno na demokratických principech a jeho hlavním posláním je posilovat stabilitu, omezovat hrozby pro mír a budovat zesílené bezpečnostní vazby mezi jednotlivými partnerskými státy a NATO a mezi partnerskými státy navzájem.

Vztahy s Ruskem, Ukrajinou a Gruzii

Ze zemí zastoupených v Radě euroatlantického partnerství si NATO vybuodovalo mimořádné vztahy s Ruskem, Ukrajinou a nedávno také s Gruzii.

Počátek vztahů NATO s Ruskem spadá do začátku devadesátých let, kdy se Rusko v roce 1991 stalo členem Severoatlantické rady pro spolupráci (NACC) a členem Partnerství pro mír v roce 1994. Rusko bylo také zemí s největším příspěvkem jednotek do mírové operace v Bosně a Hercegovině ze všech nečlenských zemí NATO. V roce 1997 byly bilaterální vztahy více formalizovány a podpisem Zakládajícího dokumentu vznikla Stálá společná rada (Permanent Joint Council – PJC) pro posílení dialogu a spolupráce. Přetrvávající stereotypy z dob studené války však znemožnily, aby PJC naplno rozvinula svůj potenciál. Vztahy NATO-Rusko byly rovněž ovlivněny rozdílnými názory na leteckou operaci NATO v Kosovu, ačkoliv Rusko posléze přispívalo jednotkami do mise KFOR.

Po teroristických útocích z 11. září 2001 vzájemné vztahy opět posílily. V roce 2002 byla PJC nahrazena Radou NATO-Rusko (NATO-Russia Council – NRC), řízenou generálním tajemníkem aliance. Všechny členské státy NRC v ní mají rovné postavení a rozhodnutí jsou přijímána na základě konsenzu. Rada NATO-Rusko se stala cenným nástrojem pro budování praktické spolupráce a pro politický dialog.

Ukrajinský voják na cvičení NATO – © NATO

Zasedání Komise NATO-Gruzie – © NATO

I když mezi aliancí a Ruskem přetrvávají rozdílné názory na některé otázky, hnací silou pragmatické spolupráce v rámci NRC je fakt, že členové NRC čelí stejným bezpečnostním problémům, jakými jsou např. Afghánistán, terorismus, pirátství, šíření zbraní hromadného ničení a přírodní či člověkem způsobené katastrofy. Na lisabonském summitu NATO v listopadu 2010 se vedoucí činitelé NRC zavázali, že budou pracovat na dosažení „skutečně strategického a zmodernizovaného partnerství“ a rozvíjet další praktickou spolupráci v klíčových oblastech vzájemných zájmů.

Vztahy NATO s Ukrajinou byly více formalizovány v roce 1997, kdy byla podpisem Charty význačného partnerství založena Komise NATO-Ukraina. V té době již Ukrajina byla členem Partnerství pro mír. Byl založen dobře fungující dialog a spolupráce v celé řadě oblastí. Hlavními prioritami jsou podpora NATO ukrajinským demokratickým reformám v obranném a bezpečnostním sektoru a příspěvek Ukrajiny do operací vedených aliancí.

Po dlouhé roky byly aspirace na členství v NATO hnacím motorem pro spolupráci na reformách. Ačkoliv současná vláda neusiluje o vstup do aliance, prohlásila, že jejím záměrem je zachovat stejnou úroveň spolupráce. Spojenci respektují politiku „neblokového statusu“ Ukrajiny a jsou připraveni pokračovat v rozvíjení spolupráce a pomáhat s prováděním reform.

Vztahy s Gruzíí, rovněž partnerskou zemí již od první poloviny devadesátých let, byly posíleny po tzv. „revoluci růží“ v roce 2003. Důležitou prioritou byla podpora aliance gruzínským reformám. Na základě aspirací Gruzie na členství v NATO byl v roce 2006 zahájen zintenzivněný dialog. Na summitu v Bukurešti v dubnu 2008 alianční představitelé uvedli, že jak Gruzie, tak Ukrajina, se jednou stanou členy NATO.

Konstatovali jsme,
že období ochlazení vztahů
a protestů skutečně skončilo.
Nyní s optimismem hledíme vpřed
a snažíme se rozvíjet vztahy mezi
Ruskem a NATO
ve všech směrech.

Dmitrij Medveděv
Prezident Ruské federace
20. listopadu 2010

Námořní cvičení
s Jordánskem v rámci
Středomořského
dialogu – © NATO

Šejk Al-Ahmad Al-Sabah z kuvajtského Národního bezpečnostního úřadu během konference „NATO a země Perského zálivu“, Kuvajt 2006 – © NATO

Těsně po konfliktu Gruzie s Ruskem o několik měsíců později založily NATO s Gruzii v září 2008 Komisi NATO–Gruzie s cílem dohlížet na alianční pomoc Gruzii po tomto konfliktu a pomáhat této zemi přibližovat se členství v alianci. Na summitu v Chicagu uvítali alianční představitelé pokrok v reformách, kterého Gruzie dosáhla od summitu v Bukurešti (2008) na cestě k naplnění svých Euro-atlantických aspirací. Pro posílení schopností a efektivitu gruzínských politických institucí je však ještě potřeba dalších demokratických reforem.

Středomořský dialog

Program Pfp byl v roce 1995 doplněn vznikem Středomořského dialogu se šesti státy širšího Středomoří – Egyptem, Izraelem, Jordánskem, Marokem, Mauretánií a Tuniskem. V roce 2000 do programu přistoupilo Alžírsko. Cílem programu je vytvoření dobrých vztahů, zlepšení vzájemného porozumění se státy středomořské oblasti a podpora regionální bezpečnosti a stability. V roce 2004 byl Středomořský dialog povýšen na úroveň skutečného partnerství v rámci úsilí o intenzivnější praktickou spolupráci formou asistence při reformách sektoru obrany, řešení otázek

bezpečnosti hranic, zdokonalení vzájemné operační součinnosti, atd. Toto posílené partnerství se rovněž zaměřuje na boj proti terorismu.

Některé členské státy Středomořského dialogu poskytovaly či stále poskytují své vojenské jednotky do mírových operací pod vedením NATO na Balkáně a spolupracují s NATO ve středomořské operaci Active Endeavour poskytováním informací o podezřelé námořní přepravě ve svých vodách. Se středomořskými partnerskými zeměmi probíhaly konzultace o operaci v Libyi. Jordánsko a Maroko se jí navíc aktivně účastnily.

Istanbulská iniciativa pro spolupráci

Založením Istanbulské iniciativy pro spolupráci (Istanbul Cooperation Initiative – ICI) v roce 2004 aliance vyjádřila svou ochotu podat ruku těm státům Blízkého východu, které nejsou členy Středomořského dialogu. Cílem Iniciativy je přispívat k dlouhodobé globální a regionální bezpečnosti nabídkou praktické bilaterální spolupráce s NATO pro země Perského zálivu.

Podplukovník
australské armády Jason Blain,
velitel Prvního školícího
úkolového uskupení, se radí
s afghánskými předáky v Sajawu
– © Ministerstvo obrany Austrálie

V současnosti jsou členy ICI Bahrajn, Katar, Kuvajt a Spojené arabské emiráty. Saúdská Arábie a Omán také vyjádřily svůj zájem o ICI. Katar a Spojené arabské emiráty se aktivně účastnily operace NATO v Libyi, dokazující tak silnou regionální podporu této operaci.

Spolupráce s globálními partnery

Vedle zmíněných institucionalizovaných partnerských vztahů podporuje NATO spolupráci i s řadou partnerů z celého světa, které nejsou součástí těchto struktur. Jde o Austrálii, Japonsko, Jižní Koreu, Nový Zéland, Irák, Mongolsko a Pákistán. Rozsah spolupráce se u jednotlivých zemí výrazně liší. Některé státy přispívají do operací vedených NATO, další vyjádřily

zájem o posílení politického dialogu nebo o rozvoj vztahů s NATO v jiných oblastech společného zájmu.

Spolupráce s dalšími mezinárodními organizacemi

Řešení dnešních bezpečnostních problémů vyžaduje komplexní přístup, zahrnující široké spektrum činitelů a civilně-vojenských prostředků. Na základě zkušeností z Afghánistánu a Balkánu se aliance rozhodla spolupracovat s dalšími mezinárodními aktéry, a to jak před krizovou situací, tak během ní i po ní, aby bylo možné dosáhnout maximální soudržnosti a účinnosti mezinárodního úsilí. Mezi takové aktéry patří Organizace spojených národů včetně jejich agentur, Evropská unie, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, jakož i celá řada dalších institucí a nevládních organizací.

Aliance podporuje touhu národů (středomořské oblasti a Středního východu) po demokracii, lidských právech a zákonnosti - hodnotách, které jsou základem NATO.

Deklarace ze summitu v Chicagu, 20. května 2012.

Organizace spojených národů je jádrem tohoto celkového rámce, což je zakotveno i v zakládající smlouvě NATO, která na Chartu OSN odkazuje. NATO a OSN sdílejí závazek k zachování a podpoře světového míru a bezpečnosti. V průběhu let se spolupráce obou organizací rozšiřovala a dnes zahrnuje konzultace o tématech, jako jsou např. krizové řízení, terorismus, civilně-vojenská spolupráce, odminování, civilní ochrana, nezákonný obchod s lidmi

Prezident Afghánistánu
Hamíd Karzái
a generální tajemník NATO
Anders Fogh Rasmussen
podepisují Deklaraci
o trvalém partnerství
za přítomnosti
generálního tajemníka OSN
Pan Ki-Muna – © NATO

nebo role žen v bezpečnosti. V září 2008 vytvořily NATO a OSN rámec pro rozšířené konzultace a spolupráci, který má oběma organizacím pomoci účinněji reagovat na bezpečnostní výzvy.

NATO a Evropská unie mají 21 společných členských zemí, a tak vzájemné spolupráci připisuje aliance velkou pozornost. Vztah NATO s EU se vyvíjel na základě měnících se okolností.

Chci zdůraznit, že OSN bude pokračovat v úzké spolupráci s vládou a lidem Afghánistánu, ISAF a dalšími partnery. My všichni sdílíme stejný cíl – stabilitu, usmíření, dobré vládnutí, úctu k lidským právům a dobré vztahy Afghánistánu s jeho sousedy.

Pan Ki-Mun
Generální tajemník OSN
20. listopadu 2010

V prvních letech existence NATO byli jeho evropské členové velmi závislí na USA, a to jak ve smyslu bezpečnostním, tak ekonomickém. Od té doby Evropa zesílila a více se sjednotila. Od počátku devadesátých let Evropská unie vyvíjí svou společnou bezpečnostní a zahraniční politiku, a Evropa se tak na mezinárodním poli postupně stává stále důležitějším hráčem.

V prosinci 1999 se Evropská unie rozhodla vytvořit vlastní schopnosti pro řízení krizových situací a podnikla kroky ke vzniku odpovídajících politických a vojenských struktur. V březnu 2003 NATO a EU oznámily vytvoření dohody „Berlín plus“ jako součást rámce vzájemné spolupráce. Podle tohoto aranzmá byl Evropské unii umožněn přístup k prostředkům a schopnostem NATO, aby je mohla využít pro vlastní operace. Tato úprava následně umožnila, aby EU převzala velení misí NATO v Bývalé republice Makedonii* v březnu 2003 a v Bosně a Hercegovině v prosinci 2004.

NATO a Evropská unie spolupracují při prevenci a řešení krizí a ozbrojených konfliktů v Evropě i mimo ni. Zatímco toto důležité partnerství obou organizací ještě zcela nenaplnilo svůj potenciál, Strategická koncepce NATO z roku 2010 uvádí, že „Evropská unie je pro alianci jedinečným a nepostradatelným partnerem“. Jejich těsná spolupráce je důležitým prvkem tzv. komplexního přístupu (Comprehensive

Catherine Ashton, vysoká představitelka Evropské unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, a generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen během tiskové konference v ústředí NATO – © NATO

Approach) k řešení krizových situací a pro operace. Z těchto důvodů se vedoucí představitelé NATO domnívají, že silná Evropská bezpečnostní a obranná politika (European Security and Defence

Policy) může být pro NATO jen přínosem a může přispět k vyrovnanějšímu transatlantickému bezpečnostnímu partnerství.

Pokračování v politice otevřených dveří

V relativně krátké době rozšířily zakládající státy aliance – Belgie, Dánsko, Francie, Island, Itálie, Kanada, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, USA a Velká Británie – členskou základnu NATO o Řecko a Turecko (1952) a o Západní Německo (1955). V roce 1982 přistoupilo Španělsko.

Další vlna rozšíření přišla po ukončení studené války, kdy země střední Evropy dospěly k závěru, že jejich vlastní bezpečnost bude nejlépe zajištěna vstupem do NATO a vyjádřily záměr stát se jeho členy. Tři bývalé partnerské státy NATO – Česká republika, Maďarsko a Polsko – se staly řádnými členy aliance v březnu roku 1999, čímž se počet členských států zvýšil na 19. Koncem března roku 2004 došlo k dosud největšímu kolu rozšíření aliance: řádnými členy NATO se stalo sedm zemí – Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko.

O něco později, v dubnu 2009, se členy NATO staly Albánie a Chorvatsko. Dveře NATO zůstávají otevřené pro jakoukoliv evropskou demokratickou zemi, která je ochotna převzít odpovědnost a závazky vyplývající z členství. Smyslem této politiky „otevřených dveří“ je posilovat stabilitu a spolupráci a vytvářet Evropu sjednocenou v míru a založenou na demokratických principech.

Členské země NATO daly jednoznačně najevo, že rozšiřování aliance není cílem samo o sobě, ale je prostředkem k rozšíření bezpečnosti a přispívá k větší stabilitě Evropy. Samotná vyhlídka na členství v NATO slouží pro aspirující země jako pobídka k tomu, aby vyřešily spory se svými sousedy a zintenzivnily reformy a demokratizaci. Noví členové by měli nejen požívat výhod členství jako „spotřebitelé bezpečnosti“, ale také přispívat k celkové bezpečnosti všech členských zemí tím, že se stanou „poskytovateli bezpečnosti“.

1 Členové NATO podepisují Protokol k Severoatlantické smlouvě o přistoupení Řecka a Turecka, jež se staly členy 18. února 1952 – © NATO

2 Přistoupení Německa – 1954 – © NATO

3 Přistoupení Španělska – 1982 – © NATO

Akční plán členství

Akční plán členství (Membership Action Plan – MAP) je programem NATO, který nabízí sdílení zkušeností a praktickou podporu na základě individuálních potřeb a požadavků zemí, které mají zájem stát se členy aliance. Od kandidátských zemí se očekává splnění určitých klíčových požadavků, jimiž jsou zejména fungující demokratický politický systém založený na tržním hospodářství; respektování práv menšin; závazek k mírovému řešení sporů se sousedními zeměmi; schopnost a ochota do činnosti aliance vojensky přispívat a závazek

Pro mou zemi je toto jeden z nejdůležitějších okamžiků v její dlouhé a dramatické historii. Je to totiž poprvé, kdy se stává součástí velkého bezpečnostního svazku založeného na rovnosti a solidaritě svých členů a na jejich společném odhodlání bránit hodnoty, jež sdílejí.

Václav Havel
Prezident České republiky (v letech 1993–2003)
23. dubna 1999

k demokratickému řízení ozbrojených sil. Účast v Akčním plánu členství není zárukou budoucího členství v NATO, pomáhá však kandidátským zemím uzpůsobit jejich ozbrojené síly a zároveň je připravuje na závazky a odpovědnost, které členství v NATO přináší.

Od spuštění programu MAP v roce 1999 se členy aliance stalo 9 zemí, jež předtím prošly tímto programem. V současnosti jsou členy MAP Černá Hora a Bývalá jugoslávská republika Makedonie*, která dostala záruku, že bude přizvána k plnoprávnému členství v alianci, jakmile s Řeckem dosáhne oboustranně přijatelného řešení v otázce oficiálního názvu země. V dubnu 2010 spojenci formálně přizvali Bosnu a Hercegovinu, aby přistoupila do MAP s podmínkou, že NATO schválí její první Roční národní program MAP (MAP Annual National Programme) až poté, co bude v zemi vyřešena zbývajících klíčová otázka nemovitého vojenského majetku.

Gruzie, která je další zemí usilující o členství v alianci, se neúčastní MAP, ale spolupracuje v rámci Komise NATO-Gruzie. Na summitu v Bukurešti (2008) představitelé NATO rozhodli, že se Gruzie členem aliance stane (viz str. 30).

Na summitu v Chicagu země NATO přivítaly pokrok, kterého tyto čtyři partnerské země dosáhly, a podpořily je v provádění dalších reforem, nezbytných pro přiblížování se členství v alianci.

4 Přistoupení České republiky, Maďarska a Polska – 1999 – © NATO

5 Přistoupení Bulharska, Estonska, Litvy, Lotyšska, Rumunska, Slovenska a Slovinska – 2004 – © NATO

6 Přistoupení Albánie a Chorvatska – 2009 – © NATO

Nacházíme se v novém,
zcela jiném strategickém prostředí.
Terorismus, zbraně hromadného
ničení a „zhroucené státy“
pro nás představují výzvy a rizika,
které se velmi liší od všeho,
čeho jsme byli svědky
v minulosti.

Jaap de Hoop Scheffer
Generální tajemník NATO (v letech 2004–2009)
17. listopadu 2004

Novými schopnostmi proti novým hrozbám

Ozbrojené síly spojenců jsou zapojeny do operací a misí na několika kontinentech a aliance musí řešit nové bezpečnostní problémy – od šíření zbraní hromadného ničení (ZHN), včetně technologií balistických raket, přes boj proti terorismu až po posilování kybernetické a energetické bezpečnosti.

Aby aliance dokázala na tyto problémy reagovat a provádět nové mise, musí modernizovat své vojenské schopnosti a zároveň musí mít dostatečné finanční, vojenské a lidské zdroje. Tyto zdroje musí být využívány tak, aby alianční jednotky mohly být co nejúčinněji nasazovány, aby bylo dosaženo souladu v obranném plánování, společného postupu při rozvoji a využití schopností, a aby zároveň byly zachovány společné standardy, zlepšeny pracovní metody a zvýšena jejich účinnost, to vše v procesu neustávajících reforem.

Na summitu v Chicagu bylo vydáno hodnocení alianční politiky odstrašování a obrany. NATO v něm vyjadřuje své odhodlání zachovat si přiměřenou kombinaci jaderných, konvenčních a raketových schopností k odstrašování a obraně tak, aby bylo možné zajistit závazky plynoucí ze Strategické koncepce.

Zároveň spojenci pokračují v podpoře kontroly zbrojení, odzbrojování a nešíření zbraní. Země NATO usilují o bezpečnější svět způsobem, který zajistí mezinárodní stabilitu, včetně eliminace jaderných zbraní.

Úsilí proti šíření zbraní hromadného ničení

Jak je uvedeno v nové Strategické koncepci NATO z roku 2010, „představuje šíření jaderných zbraní a jiných zbraní hromadného ničení a prostředků jejich použití hrozbu s nedozírnými důsledky pro globální stabilitu a prosperitu.“ Proto bude aliance dále budovat schopnosti na ochranu svých obyvatel a území před těmito zbraněmi.

Aliance se zaměří na prevenci šíření zbraní hromadného ničení, na ochranu před úto-

kem takovými zbraněmi a na zvládnutí následků takového útoku. K tomu je zapotřebí podporovat i tradiční opatření proti šíření ZHN, jež mohou odradit státy a teroristické sítě od pořízování těchto zbraní nebo jim v tom zcela zabránit. To rovněž vyžaduje, abychom měli k dispozici vyváženou kombinaci sil, schopností reakce a posílené obrany k odstrašení a obraně před použitím ZHN. Pro případ, že úsilí zabránit takovému útoku přesto selže, musí být NATO připraveno jej přestat a zotavit se z následků použití těchto zbraní proti svému obyvatelstvu, území a silám.

Budování protiraketové obrany

Přes 30 států světa v současnosti již vlastní nebo usiluje o balistické rakety, které mohou nést jak hlavice s konvenční náplní, tak se zbraněmi hromadného ničení. Zatímco vlastnictví těchto zbraní ještě automaticky neznamená, že je daná země zamýšlí použít k útoku proti zemím NATO, aliance má zodpovědnost za ochranu svého obyvatelstva. Na poli protiraketové obrany v současnosti aliance realizuje tři projekty. Na počátku roku 2010 dosáhlo NATO první fáze počátečních schopností k ochraně svých jednotek proti balistickým raketám prostřednictvím tzv. protiraketové obrany bojiště (Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence – ALTBMD). Po svém dokončení bude systém ALTBMD chránit síly NATO proti balistickým raketám krátkého a středního doletu.

Na lisabonském summitu se NATO rozhodlo dále rozšířit program protiraketové obrany bojiště tak, aby ochraňoval i obyvatelstvo a území evropských členů aliance. Na summitu v Chicagu spojenci vyhlásili dosažení prozatímních schopností obrany proti balistickým raketám. Jde o první krok k vytvoření systému protiraketové obrany NATO.

NATO také přizvalo Rusko, aby na tomto systému spolupracovalo, a rozšířilo tak již probíhající spolupráci na protiraketové

obraně bojiště v rámci Rady NATO-Rusko. Přes postupné budování vzájemné důvěry je však pokrok v této oblasti zatím velmi malý. Na summitu v Chicagu NATO své partnery ujistilo, že plánovaný systém protiraketové obrany není namířen proti Rusku, ani nenaruší jeho schopnosti strategického odstrašování. Alianční systém je určen k obraně proti potenciálním hrozbám mimo euroatlantické oblasti. NATO s lítostí sleduje současný ruský postoj proti své protiraketové obraně, ale vítá ochotu Moskvy pokračovat v dialogu s cílem najít způsoby budoucí spolupráce v této oblasti.

Boj proti terorismu

Terorismus představuje pro bezpečnost občanů zemí NATO přímou hrozbu, stejně jako v širším smyslu i pro mezinárodní stabilitu a hospodářství. A této hrozbě budeme čelit i v dohledné budoucnosti.

Operace NATO ve Středomoří a v Afghánistánu se intenzivně zaměřují na boj proti terorismu. Jednotlivé členské země navíc v rámci pracovního programu NATO pro obranu proti terorismu (Defence Against Terrorism Programme of Work) vyvíjejí moderní technologie, jež na tyto nálehavé bezpečnostní hrozby reagují.

Mezi další opatření patří např. zřízení zpravodajské jednotky pro teroristické hrozby (Terrorist Threat Intelligence Unit) na konci roku 2003 nebo plánování civilní ochrany, které pomáhá státům posilovat

© StockXchange

© StockXchange

jejich schopnosti reakce na útoky s použitím chemických, biologických, radiologických nebo jaderných prostředků.

Ze summitu v Chicagu vzešla nová doporučení pro boj proti terorismu. Definují se v nich klíčové oblasti, na něž se aliance zaměří při posilování svých schopností prevence a reakce na teroristické útoky. Půjde zejména o vylepšení způsobů zjišťování hrozeb, zajištění adekvátních schopností reakce na hrozby a spolupráce s partnerskými zeměmi a dalšími mezinárodními institucemi.

Boj proti terorismu je jednou z důležitých oblastí spolupráce s partnerskými zeměmi, zejména s Ruskem. V rámci Rady NATO-Rusko (NATO-Russia Council, NRC) již nyní funguje iniciativa na spolupráci

v letecké dopravě (Cooperative Airspace Initiative), jejímž cílem je zabránit teroristům ve zneužití letadel k útokům podobným těm z 11. září 2001. V rámci dalšího projektu na platformě NRC se vyvíjí technologie, které umožní dálkovou detekci výbušných zařízení ve veřejné hromadné dopravě a jež by se měly začít zkoušet v roce 2013. První protiteroristické simulací cvičení civilně-vojenské spolupráce v rámci NRC proběhlo v březnu 2012 a bylo založeno na scénáři teroristického útoku na moři.

Posilování kybernetické bezpečnosti

Po sérii několika velkých kyberútoků na počítačové sítě v Estonsku v dubnu a květnu 2007 se alianční záběr rozšířil i na pomoc při posilování kybernetické bezpečnosti jednotlivých členských zemí. Podle nové Strategické koncepce mohou „kybernetické útoky (...) dosáhnout takové míry, která již ohrožuje prosperitu, bezpečnost a stabilitu jednotlivých států i celého euroatlantického prostoru“.

V červnu 2011 přijalo NATO novou politiku ke kybernetické bezpečnosti včetně akčního plánu na posílení ochrany vlastních sítí aliance a jejich umístění pod centralizovanou správou. Tento nový přístup učinil z kybernetické bezpečnosti nedílnou součástí obranného plánování NATO.

Globalizace nám umožňuje být
tvořivějšími a bohatšími.
Kvůli globalizaci jsme ale také
více zranitelní.

Javier Solana
Generální tajemník NATO (v letech 1995–1999)
15. října 1999

Cvičení Sil rychlé
reakce NATO
Loyal Midas 2005 –
španělsí vojáci
se vrací na svou
základnu – © NATO

Tato nová strategie nabídne koordinovaný přístup ke kybernetické obraně napříč aliancí. Zaměří se na prevenci kybernetických útoků a na posilování odolnosti aliančních systémů proti nim. Dále stanoví rámec, jak bude aliance pomáhat svým členským zemím – na základě jejich žádosti – s jejich vlastní obranou proti počítačovým útokům. Cílem opatření je optimalizovat sdílení informací, situační povědomí, spolupráci a bezpečnostní interoperabilitu, vycházející ze schválených aliančních standardů. Nový přístup rovněž stanoví zásady pro spolupráci aliance s partnerskými zeměmi, mezinárodními organizacemi, soukromým sektorem a akademickou sférou.

Posilování energetické bezpečnosti

Členské a partnerské země NATO se ve své spolupráci na zajištění energetické bezpečnosti zaměřují na pět klíčových oblastí, které byly schváleny na summitu v Bukurešti v roce 2008. Jde o sdílení a zpracování informací a zpravodajských poznatků, šíření stability, zdokonalování mezinárodní a regionální spolupráce, podporu zvládání následků krizí a ochranu kritické infrastruktury.

NATO rovněž spolupracuje s partnery v Radě euroatlantického partnerství (Euro-Atlantic Partnership Council), Středomořském dialogu a v Istanbulské iniciativě pro spolupráci. Tato fóra zapojují do vzájemného dialogu o klíčových otázkách

země, které energie produkují, přepravují i spotřebovávají.

Modernizace vojenských schopností

Na lisabonském summitu v listopadu 2010 spojenci schválili soubor schopností, které odpovídají nejnaléhavějším potřebám aliance.

Mezi současné priority patří zdokonalení sdílení informací v misi ISAF v Afghánistánu, program na boj s improvizovanými nástražnými zařízeními, zlepšení schopností vzdušné a námořní přepravy k rychlé přepravě jednotek a vybavení a program na společné logistické zakázky. V současnosti rovněž probíhá společné úsilí o efektivnější budování schopností za využití mnohonárodních a inovativních postupů.

K dlouhodobějším prioritám patří informační převaha prostřednictvím propojených informačních systémů, které budou podporovat obě alianční strategická velitelství, integrovaný systém velení a řízení vzdušných sil, schopnost společného zpravodajství, sledování a průzkumu, a alianční pozemní sledovací systém (Alliance Ground Surveillance System), který dokáže odhalit a sledovat objekty pohybující se po zemi nebo těsně nad zemí, jako například tanky, nákladní vozy nebo vrtulníky, a to za všech povětrnostních podmínek.

Robot na zneškodňování improvizovaných výbušných zařízení v afghánském Herátu – © ISAF

Síly rychlé reakce NATO

Síly rychlé reakce NATO (NATO Response Force – NRF) jsou technicky a technologicky vyspělé jednotky, které jsou udržovány ve vysokém stupni pohotovosti. Jsou tvořeny pozemními, vzdušnými, námořními a speciálními složkami.

Cílem NRF je poskytovat rychlou vojenskou reakci na vznikající krizi, ať už se jedná o kolektivní obranu nebo o jiné typy krizí kdekoli na světě. Síly NRF jsou také katalyzátorem pro vojenskou transformaci NATO.

Centra výjimečnosti

Centra výjimečnosti (Centers of Excellence – COE) jsou střediska pro výcvik a výuku specialistů z členských a partnerských zemí NATO. Pomáhají při tvorbě doktrín, identifikaci poznatků, zlepšování součinnosti a schopností a pomocí experimentů zkoumají a ověřují koncepty. Centra nabízejí uznávané expertní znalosti, jež jsou prospěšné pro alianci a podporují její transformaci, aniž by současně docházelo k duplikaci prostředků, zdrojů a schopností již existujících v alianční struktuře velení.

Centra výjimečnosti jsou mezinárodními vojenskými středisky, která pracují po boku Velitelství spojeneckých sil pro transformaci v Norfolku (Virginia, USA). Ačkoli nejsou součástí alianční struktury velení, jsou částí širšího systému na podporu velitelské soustavy NATO. Centra pokrývají celou širší oblast, přičemž každé centrum se soustředí na jednu konkrétní problematiku s cílem posilovat schopnosti NATO.

Tato Centra nejsou financována aliancí, ale dostávají národní či mezinárodní finanční podporu na pokrytí provozních nákladů. Dvacet jedna center výjimečnosti již buďto obdrželo akreditaci NATO nebo jsou ve fázi vzniku.

Jedním z příkladů je Centrum výjimečnosti pro spolupráci v kybernetické bezpečnosti v estonském hlavním městě Tallinnu. Centrum provádí výzkum a výcvik v kybernetické bezpečnosti. Alianční akreditaci získalo v roce 2008.

Prostřednictvím
všech těchto schůzek v rámci
NATO spolu členské státy pravidelně komunikují, vyměňují si názory ve strukturované debatě a vytvářejí společné postoje, na jejichž implementaci pak spolupracují. Alianční výbory jsou v mnoha ohledech zároveň místem, kde se buduje konsensus, jenž je základním řídicím principem aliance.

Lord Robertson
Generální tajemník NATO (v letech 1999–2003)
23. dubna 2001

■ Aliance způsobilá ke svému účelu

Transatlantická aliance, jež je postavená na společných hodnotách a společných zájmech, musí být způsobilá k plnění svého základního účelu – chránit svobodu a bezpečnost svých členů. Zároveň však musí reagovat na bezpečnostní výzvy 21. století.

Konsenzus

Jedním z důvodů relevantnosti NATO je jeho rozhodovací proces, založený na konsenzu. Rozhodování na základě konsenzu znamená, že v NATO neexistuje žádné hlasování. Konzultace vždy probíhají tak dlouho, dokud není nalezeno řešení, které je přijatelné pro všechny. V praxi to znamená, že jakákoliv členská země, bez ohledu na svou velikost, může vetovat kterékoliv rozhodnutí NATO. Rovněž to znamená, že jednohlasné „rozhodnutí NATO“ představuje společnou vůli všech členských zemí.

Obecně je ale vyjednávací proces rychlý, protože členské země konzultují pravidelně, a tudíž většinou navzájem znají své národní pozice již dopředu. Napomáhat těmto konzultacím je jedním z hlavních úkolů generálního tajemníka NATO.

Zásada konsenzu je jediným způsobem rozhodování v alianci již od jejího založení v roce 1949 a používá se ve všech výborech a orgánech.

Organizace

Severoatlantická rada má rozhodující politickou moc a pravomoc rozhodovat. Rada však v rámci aliance není jediným orgánem, který má velkou pravomoc. Skupina pro jaderné plánování, Vojenský výbor a jiné výbory NATO hrají v procesu rozhodování rovněž důležitou roli. Všechny orgány jsou podporovány civilním mezinárodním sekretariátem a mezinárodním vojenským štábem NATO.

Skupina pro jaderné plánování (Nuclear Planning Group – NPG) rozhoduje o jaderné politice aliance. Je nejvyšším orgánem NATO v oblasti jaderných záležitostí, stejně jako je NAC nejvyšším orgánem pro otázky v jeho kompetenci. Skupina pro jaderné plánování sdružuje všechny členské země aliance s výjimkou Francie. Diskuse v NPG pokrývají celou šíři témat, včetně bezpečnosti, ochrany a zajištění použitelnosti jaderných zbraní, komunikačních a informačních systémů nebo otázek jejich rozmístitelnosti. Diskutuje se zde rovněž o širších otázkách společného významu, jakými jsou např. kontrola jaderného vyzbrojování a šíření těchto zbraní.

Carme Chacón Piqueras
(španělská ministryně obrany)
s generálem
Davidem Petrausem
(velitel ISAF v letech 2010–2011)
při zasedání ministrů obrany
NATO v Bruselu 2011 – © NATO

I když jsou jaderné síly NATO udržovány jako součást alianční politiky odstrašování, jejich role je čistě politická a nejsou již namířeny proti žádným konkrétním hrozbám.

Vojenský výbor je nejvyšší vojenskou autoritou v NATO a druhým nejstarším stálým orgánem v alianci po Severoatlantické radě. Poskytuje vojenská doporučení Radě a Skupině pro jaderné plánování. Rovněž vojensky řídí oba alianční strategické velitele a podílí se na vytváření celkové strategické politiky. Vojenský výbor je tudíž nezbytným spojovacím článkem mezi politickým rozhodovacím procesem a vojenskou strukturou NATO.

Nezbytnou součástí procesu rozhodování v alianci jsou ještě další výbory, jež umožňují a usnadňují výměnu informací a konzultace, které následně vedou k rozhodnutím, přijímaným na základě konsenzu. Každá členská země je ve struktuře výborů zastoupena na všech úrovních v těch oblastech činností NATO, na kterých se podílí.

V rámci mezinárodního sekretariátu NATO (International Staff – IS) v ústředí NATO v Bruselu pracuje kolem 1 200 civilních zaměstnanců. Mezinárodní sekretariát je poradním a administrativním orgánem

a pracuje pod vedením generálního tajemníka. Pomáhá uskutečňovat rozhodnutí přijatá delegacemi členských zemí v rámci jednotlivých výborů.

Mezinárodní vojenský štáb (International Military Staff – IMS) spolupracuje s mezinárodním sekretariátem a zajišťuje, aby příslušné orgány NATO prováděly rozhodnutí o vojenských záležitostech. Ve štábu pracuje na 330 vojenských a 90 civilních osob.

Zaměstnanci IS a IMS jsou vybíráni buďto přímo aliancí, nebo přidělováni svými zeměmi.

Parlamentní shromáždění NATO

Parlamentní shromáždění NATO (NATO Parliamentary Assembly – NATO PA) sdružuje zákonodárce ze všech členských zemí NATO k projednávání bezpečnostních otázek společného zájmu. Shromáždění je institucionálně nezávislé a oddělené od NATO. Poskytuje spojení mezi aliancí a parlamenty jeho členských zemí, a pomáhá tak budovat parlamentní a veřejnou shodu k různým programům aliance. NATO PA zapojuje do diskuse také zákonodárce partnerských zemí.

Reforma

NATO je odhodláno pokračovat v reformách tak, aby se aliance stala ještě pružnější, účinnější a schopnější. Tři klíčové úkoly aliance – kolektivní obrana, řešení krizí a bezpečnost ve spolupráci s partnery – si žádají neustálé přizpůsobování celé organizace.

Snižování vojenských rozpočtů vyžaduje, aby aliance dělala více s méně zdroji, a to bez ztráty svých schopností. V roce 2011 zahájilo NATO nový způsob zajišťování a udržování svých schopností. Tento přístup, pro který se ujal název „chytrá obrana“ (Smart Defence), spočívá v lepším stanovování priorit co jsou nejvíce potřeba, ve specializaci co jednotlivé země umějí nejlépe, a v hledání mnohonárodních účinných a cenově úsporných řešení společných potřeb. Na summitu v Chicagu schválili představitelé členských zemí deklaraci o obranných schopnostech, která stanovila cíle pro rozvoj aliančních sil do roku 2020: mají to být moderní, těsně propojené jednotky, které budou vybavené, vycvičené a řízené tak, aby dokázaly operovat společně i s partnery v jakémkoli prostředí. Základem tohoto nového přístupu je právě princip

„chytré obrany“. Kvůli stále dražším technologiím a více napjatým obranným rozpočtům totiž mohou spojenci některé klíčové schopnosti získat pouze na základě vzájemné spolupráce při jejich vývoji a nákupu.

Na summitu v Lisabonu v roce 2010 navázalo NATO na dosavadní úsilí ambiciózním balíčkem reformních opatření, která zahrnovala i revizi struktury vojenského velení, agentur a řízení zdrojů. Nová struktura velení NATO má být efektivnější, dostupnější a použitelnější v operacích. V červnu 2011 NATO schválilo snížení počtů osob v této struktuře o jednu třetinu, z více než 13 000 na 8 800. Nová struktura velení NATO má dosáhnout počátečních operačních schopností ke konci roku 2013 s plným dokončením reformy v závěru roku 2015.

V agenturách NATO v sedmi zemích pracuje kolem 6 000 vojenských a civilních zaměstnanců. Poskytují nezbytné zajištění probíhajícím operacím a řídí zajišťování hlavních schopností. V Lisabonu se členské země rovněž shodly na tom, že aliance zjednoduší a zredukuje systém svých čtrnácti stávajících agentur do tří hlavních programových oblastí: vyzbrojování, zajišťování a komunikace

a informace. Počátkem července 2012 dosáhl tento reformní proces prvního důležitého výsledku, kdy úkoly a funkce množství aliančních institucí a agentur již převzaly čtyři nové organizace. Celá reforma bude hotova koncem roku 2014.

I samotné ústředí NATO prochází reformou. Probíhá revize mnohonárodních akvizičních procesů, snižování počtu výborů a byla vytvořena nová divize pro nové bezpečnostní hrozby (Division for Emerging Security Challenges). Tato divize slučuje různé zdroje znalostí ústředí NATO, což umožňuje sledovat a odhadovat mezinárodní vývoj, který by mohl mít dopad na bezpečnost aliance.

Na pozadí měnicích se priorit a rozpočtových tlaků pokračuje rovněž úsilí o zeštíhlení mezinárodního sekretariátu, jehož zaměstnanci by se měli stát pružnou pracovní silou, plně soustředěnou na prioritní oblasti aliance. Všechny tyto změny směřují k tomu, aby se nové NATO přestěhovalo do svého nového sídla, které by mělo být otevřeno v roce 2016.

Občané členských států se spoléhají, že NATO ochrání jejich země, použije silné vojenské jednotky kdekoliv a kdykoliv to bude potřeba pro zajištění jejich bezpečnosti a že tuto bezpečnost bude s partnery prosazovat po celém světě. Zatímco se svět mění a aliance se vyvíjí, základní poslání NATO zůstává nezměněné – zajistit, aby aliance zůstala jednotným společenstvím svobody, míru, bezpečnosti a sdílených hodnot.

Podrobné a aktuální informace k těmto a mnoha dalším aliančním tématům
v digitální podobě lze nalézt v rejstříku NATO A-Z na
www.nato.int/a-z

Divize veřejné diplomacie NATO
1110 Brusel – Belgie
www.nato.int

Objednejte si publikace na adrese:
infoproducts@hq.nato.int